

Foto boven: Duizenden vissen sterven in het weekend van 8 en 9 september. Later blijkt de sterfte het gevolg te zijn van een onbedoelde melkzuurlozing.

Foto onder: De verschillende diensten hebben intensief samengewerkt om de oorzaak van de vissterfte te achterhalen. Vlnr: Willie Ariëns (boa waterschap), Alice Raas (rechercheur RMT), Hans Koehorst (VROM-iod) en Hans Dekker (coördinerend rechercheur).

Onbedoelde melkzuurlozing veroorzaakt massale vissterfte op de Linge

Duizenden en nog eens duizenden vissen in de Zuid-Hollandse rivier de Linge stierven eind 2007 de verstikkingsdood. Later blijkt dat een grote hoeveelheid melkzuur alle zuurstof uit het water heeft onttrokken, over een lengte van drie kilometer. Uitgebreid opsporingswerk brengt de mogelijke verdachte aan het licht. Dan blijkt ook dat de schade aan de natuur helemaal niet zo groot had hoeven te zijn.

Het is een heldere zondagnacht van zaterdag 8 op zondag 9 september 2007. Een eenzame visser tuurt aandachtig naar het water van de rivier de Linge bij Gorinchem. De man is zich bewust dat hij in overtreding is, maar lijkt zich niet druk te maken. Als plotseling iets opmerkelijks zijn aandacht trekt, verandert zijn houding. Voor zijn ogen ziet hij een groot aantal (half)dode vissen en een drijfslag op het water. De man aarzelt even, maar besluit vanwege de extreme situatie toch de politie in te lichten. Voordat de meldkamer verdere vragen kan stellen, hangt de visser weer op. Wel eindigt hij met de zin 'niets met de politie te maken willen hebben'.

Luttele minuten later ontvangt de politie rond 00.30 uur nóg een telefoontje. Een bewoner rept van een omvangrijke vissterfte in de Linge. Min of meer op dezelfde plek waar de visser even daarvoor melding van heeft gemaakt. Een surveillancewagen van de politie Zuid-Holland Zuid neemt meteen polshoogte en ziet op de aangegeven plaats inderdaad stervende vissen en een drijfslag op het water. Intussen, om 00.49 uur, is de Milieudienst ZHZ gebeld, die op hun beurt zegt het Waterschap Rivierenland te waarschuwen. De politie raadpleegt de brandweer en

vraagt met een bootje op onderzoek uit te gaan. Onder andere bij een nabijgelegen biochemisch bedrijf dat melkzuur produceert, en waar misschien sprake was van een lozing. Tussen de meldkamer en de milieudienst vinden enkele gesprekken plaats. De milieudienst waardeert de zorgen van de politie, maar stelt dat verdere actie afhangt van het waterschap. Nog diezelfde nacht om 01.15 uur informeren de agenten of er al iets is vernomen van het waterschap, zodat zij de brandweer het water op kunnen sturen. Na contact tussen de meldkamer en Rivierenland hoort het waterschap voor het eerst over de ontdekking van die nacht...

Nauwelijks zuurstof

Om 01.26 uur belt het waterschap ook zelf naar de meldkamer van de politie om een belangrijke mededeling te doen. Een medewerker is de gehele zaterdagmiddag aan het werk geweest op de Linge vanwege een geconstateerd laag zuurstofgehalte in het water. Het waterschap zegt erbij dat een relatie tussen het biochemisch bedrijf, dat eerder al even ter sprake kwam, en de geconstateerde vissterfte niet voor de hand ligt. Daarmee lijkt de opvallende vissterfte van die nacht voor alle partijen (voorlopig) afgedaan. De nachtploeg van de politie geeft nog niet meteen op. Twee agenten blijven

'hangen' in de omgeving van een viaduct aan de rijksweg A15 als zij een visser in een bootje zien. Ze roepen de man en vragen of zij op het water naar het spoor van de dode vissen kunnen kijken. De visser vaart aanvankelijk richting kant, maar verandert plotseling van gedachte en zegt 'dat ze het maar moeten bekijken'. De politiemannen laten het er niet bij zitten en stellen een opsporingsverzoek in om de identiteit van de visser te achterhalen. Op diverse ligplaatsen vinden controles op achtergebleven vaartuigen plaats en agenten posten op diverse plekken. Niet zonder resultaat. In de vroege ochtend wordt de visser van zijn bed gelicht. Dan pas blijkt hij dezelfde persoon te zijn die eerder die nacht melding maakte van de vissterfte. De visser vertelt na flink aandringen opnieuw dat hij een vreemde substantie in het water heeft gezien. Opvallend is dat zijn handen gingen jeuken na aanraking met het water van de Linge.

Zaterdagmiddag 8 september 2007 In de middag voor het nachtelijke hoofdstuk ontvangt het Waterschap Rivierenland een telefoontje van een bewoonster van een woonboot. Zij ziet vanaf haar ligplaats in Gorinchem rond 12.00 uur veel dode visjes op de bodem van de Linge. Ook proberen allerlei krabbetjes het water uit te kruijen. Een medewerkster van het waterschap gaat amper een uur later met een roeiboortje op onderzoek uit. Er blijkt sprake te zijn van een zuurstofloos gebied, dat zich uitstrekt van de Kleine Landtong tot een punt drie kilometer verderop, stroomopwaarts

>>

De dode vis wordt met schepnetten uit het water gehaald, om zo verdere vervuiling van het water te voorkomen.

Producent van melkzuur

Het biochemiebedrijf in Gorinchem is een van 's werelds grootste producenten van melkzuur, in een lichaamseigen variant. Melkzuur is in het kader van de Wet verontreiniging oppervlaktewater een schadelijke stof. Een lozing van melkzuur in het oppervlaktewater van de Linge kan in theorie een aanzienlijke vissterfte veroorzaken. Op basis van de geconstateerde zuurstofloosheid in de Linge wordt berekend dat er minimaal drie ton melkzuur in het water terecht is gekomen. In een informatieblad van nota bene het bedrijf zelf staat een aantal eigenschappen van melkzuur beschreven. Zoals het feit dat melkzuur volledig oplost in water en bij aanraking de huid irriteert. Verder wordt de stof, zodra deze in het oppervlaktewater terecht komt, omgezet onder verbruik van zuurstof. Bij overschrijding van een bepaalde concentratiegrens is melkzuur bovendien giftig voor vissen.

van het biochemiebedrijf. Er wordt geen zichtbare vervuiling van het water geconstateerd. Niettemin zit het waterschap niet stil. Omdat het weldegelijk gaat om een calamiteit zoekt het waterschap met een behoorlijk aantal mensen de gehele dag tevergeefs naar een oorzaak voor de verontrustende situatie.

Ramp

Op zondag 9 september en in de daaropvolgende dagen wordt pas duidelijk dat er sprake is van een massale vissterfte op de Linge. De inschattingen van deskundigen liegen er niet om: in gewicht lijkt er 20.000 kilo vis voorgoed uit de rivier verdwenen te zijn. Diverse media besteden inmiddels aandacht aan de gebeurtenis, al is de oorzaak van de ramp voor iedereen nog volledig onbekend. Dat zorgt voor veel onrust onder de bevolking, vooral over de mogelijke gevolgen voor de gezondheid. De politie Zuid-Holland Zuid zit ondertussen niet stil. Op verzoek van de collega's die in de nacht van de ontdekking dienst hadden, wordt een klein onderzoek ingesteld

bij het chemiebedrijf in Gorinchem. In de uitlaatvijver dichtbij het bedrijf drijft een aantal dode vissen, maar zwemmen ook volop levende karpers die bepaald niet naar adem happen. Een politiemann geeft zijn bevindingen over de aangetroffen situatie bij de melkzuurproducent volgens het protocol door aan de Milieudienst ZHZ. De medewerker van de milieudienst stelt dat de vissterfte is ontstaan door zuurstofarm water en dat de oorzaak niet bij het chemiebedrijf moet worden gezocht. Het waterschap stelt op zijn beurt een nader onderzoek in. Personeel neemt in de uitlaatvijver een grote drijfslag waar, net als een grote hoeveelheid meeuwen boven het water. Ook stelt het opnieuw vast dat er over een rivierlengte van drie kilometer sprake is van zuurstofloos water, net als over een lengte van 500 meter in het Merwedekanaal.

Incident

Het waterschap brengt op maandag 10 september een bezoek aan het biochemiebedrijf aan de Arkelsedijk in Gorinchem. Een medewerkster van het bedrijf vertelt na enig aandringen over een incident met een heater dat eerder die week, op donderdag plaatsvond. Deze heater wordt gekoeld met water dat afkomstig is van de Linge. Door een lekkage aan de heater is er volgens de medewerkster met het koelwater ook melkzuur in de Linge terechtgekomen. Die gebeurtenis is volgens de vrouw echter met geen mogelijkheid in verband te brengen met de vissterfte. Na het bezoek van de controlerende ambtenaar geeft het waterschap een controlerapport af, met daarbij de opmerking dat er geen bijzonderheden zijn waargenomen. Wat ook de ambtenaar niet beseft, is dat de lekke heater mogelijk verband houdt met de plotse vissterfte op de Linge. Hij denkt

Veroordeling tot geldboete

De rechtbank Dordrecht veroordeelt het bedrijf op 25 februari van dit jaar tot een geldboete van 80.000 euro, waarvan is 40.000 euro voorwaardelijk. De twee managers van het bedrijf krijgen een voorwaardelijke geldboete van 1.500 euro opgelegd. Het Openbaar Ministerie had een geldboete van 150.000 euro geëist en voor de twee verantwoordelijke managers een taakstraf van 150 uur.

De rechtbank oordeelt dat het bedrijf en de beide managers in gebreke zijn gebleven bij het tijdig melden van de storingen aan de milieu instanties en bij het nemen van maatregelen om de lozing en bijbehorende milieuschade zo beperkt mogelijk te houden. In positieve zin heeft de rechtbank rekening gehouden met de maatregelen die het bedrijf inmiddels op een aantal terreinen heeft genomen om herhaling van dit soort incidenten te voorkomen. Ook de aanzienlijke tijd die met het onderzoek en de berechting van deze zaak is heengegaan, wordt in de strafmaat meegenomen. Tot slot is gekeken naar de impact die deze zaak op de betrokkenen persoonlijk heeft gehad.

op dat moment te moeten zoeken naar een grote aanwijsbare oorzaak zoals vele kubieke meters zwaar zuurstofbindende en/of toxische stoffen die de zuurstof uit dat deel van de Linge heeft gehaald.

Na een verzoek van de coördinator handhaving van het Waterschap Rivierenland aan de coördinator ABPM van de politie Zuid-Holland Zuid neemt het regionale milieuteam van de politie vanaf donderdag 13 september deel aan het onderzoek. Dat kent in hoofdzaak drie doelstellingen: het onderzoeken van het ongewone voorval bij de melkzuurproducent, onderzoek doen naar de vermoedelijke lozing op het oppervlaktewater en de mogelijke gevolgen daarvan, en vaststellen welke

personen als feitelijke leidinggevendenden aan te merken zijn.

Doorzoeking

Na overleg met het Functioneel Parket treedt de VROM-IOD op 1 oktober 2007 toe tot het onderzoeksteam. De opsporingsdienst onderzoekt de technische aspecten die betrekking hebben op onder meer de vergunningen, de installaties en de milieutechnische gevolgen van de lekkage bij het biochemisch bedrijf. Het waterschap doet onderzoek naar andere oorzaken en betrokkenen bij de vissterfte en wordt ook gebruikt om een eventuele tunnelvisie te voorkomen.. Op 1 november 2007 vindt er onder leiding van de Officier van Justitie een grote doorzoeking plaats bij het chemiebedrijf.

Het onderzoeksteam – dat bestaat uit zo'n dertig personen afkomstig van het Regionale Milieuteam ZHZ en de technische recherche, de VROM-IOD, het waterschap, de politie Rijnmond en ook de AID – neemt diverse computerbestanden, logboeken en een ordner met incidentmeldingen in 2007 in beslag.

Het waterschap neemt diverse watermonsters van aerobe en anaerobe zuivering van diverse tanks. Ook wordt een van de leidinggevendenden van het bedrijf kort gehoord, omdat deze persoon tijdens de nacht van het incident met de heater gezegd zou hebben dat het incident niet gemeld hoefde te worden, omdat het naar zijn inschatting een geringe gebeurtenis was. Het biochemiebedrijf dat melkzuur produceert wordt als rechtspersoon verdacht van het overtreden van artikel 17.1 en artikel 17.2 lid 1 van de Wet milieubeheer, artikel 1 lid 1 van de Wet verontreiniging oppervlaktewater, en artikel 30 van dezelfde wet in verband met het niet houden aan de voorschriften van de vergunning. Uit het onderzoek van de politie komt naar voren dat er tussen donderdag 6 september 2007 om 02.00 uur en zaterdag 8 september 2007 om 02.00 uur tussen de 15 en 17 ton melkzuur via het koelwater geloosd is in de uitlaatvijver, waarna dit uiteindelijk in de rivier de Linge terecht is gekomen.

Nadere inlichtingen:

Hans Dekker, politie Zuid Holland Zuid, tel. 078-630 80 76,

hans.rech.dekker@zuid-holland.politie.nl

Willie Ariens, Waterschap Rivierenland, tel. 0344-649 404, w.ariens@wsrl.nl;

Hans Koehorst, VROM-IOD, tel.

070-339 38 20, hans.koehorst@minvrom.nl

Tekst: Chapeau Communicatie, Menno Schraven

Foto's: Peter van Es, politie Zuid Holland Zuid

Reacties op het onderzoek

Willie Ariens, projectleider handhaving bij Waterschap Rivierenland:

„Een prop van honderdduizenden m³ zuurstofloos water geeft grote problemen. Na de eerste melding op zaterdag zagen we een hoop vissen uit de prop wegzwemmen. Van de vissen die klem zaten konden we via het gemaal 4.000 kilo redden. Als ons eerder was verteld wat er precies was gebeurd en welke stof er in het water terecht was gekomen, dan hadden we anders kunnen handelen en wellicht nog veel meer vissen kunnen redden. Bovendien hadden we dan een hoop onrust onder de bevolking, bij ouders en kinderen, eventuele zwemmers en vissers, kunnen voorkomen. Wel ben ik zeer blij met de medewerking van de VROM-Inspectie die meteen bereidwillig handelde en in de persoon van Hans Koehorst van de IOD de nodige expertise leverde om het onderzoek tot een goed einde te brengen.”

Naast de strafrechtelijke vervolging heeft het waterschap het bedrijf dat verantwoordelijk is voor de lozing ook bestuurlijk aangepakt. Ariens: „We hebben drie dwangsommen opgelegd, waarvan we er twee hebben verbeurd en geïnd. Bovendien worden de kosten à € 90.000 die het waterschap heeft gemaakt, vergoed door het bedrijf.”

Inmiddels heeft ook het moederconcern waar het bedrijf onder valt maatregelen getroffen naar aanleiding van de gebeurtenissen. Ariens: „Er hebben de nodige personele omzettingen bij het bedrijf plaatsgevonden. Bovendien gaan we nu anders met elkaar om. Als waterschap hebben we nu een veel beter gevoel bij hoe het bedrijf vooruit wil. Mocht er in de toekomst iets misgaan, dan weten zij nu veel beter te handelen.”

Hans Dekker, coördinerend rechercheur van politie Zuid Holland Zuid:

„Achteraf hebben we door deze gebeurtenis kunnen constateren dat het calamiteitenplan op een aantal punten aanscherping verdient. Vooral voor de samenwerking in de eerste 24 uur tussen de meldkamer van de politie, de milieudienst en het waterschap. Zo zou er bij de milieudienst ZHZ idealiter een draaiboek klaar moeten liggen van telefonisch te waarschuwen personen bij een calamiteit. Maar ook een lijst van bedrijven met 'gevaarlijke' producten en de mogelijke gevolgen ervan. Op die manier kun je direct en juist handelen op basis van de situatie die zich voordoet. Voor de bewijslast in deze zaak was het probleem dat je voor elk van de dode vissen niet kunt aantonen dat deze is doodgegaan aan het vrijgekomen melkzuur. Wat we de verdachten wel ten laste hebben kunnen leggen, is het opzettelijk niet melden van een calamiteit. Uit het onderzoek bleek bovendien dat een eerder, ander incident ook niet was gemeld, waardoor er sprake is van structureel gedrag.”